

„Zsongárkodás”

avagy tanítási projektek a földrajz tantervben

Projekt módszer. Bár rendkívül fontosnak vélem, amit jelent, a mai napig idegenül cseng számomra ez a kifejezés, különcködőnek, nagyzolónak, tudáskékoskodónak hangzik. Pedig az élet másról sem szól. Projektekkel találkozunk a munkahelyeken, a gazdaságban. Tulajdonképpen projekt a nyári utazás megszervezése, a karácsony, a születésnap összejövetel. A mindennapi életben természetes, hogy kihívásoknak kell megfelelnünk, hogy tevékenységünket annak eredményessége minősíti, hogy tetteink mozgatórugója azok célja, érdekeink érvényesítésének szándéka. A projekt tulajdonképpen nem más, mint valamilyen kihívásra építő, az adott cél által vezérelt, annak elérésére készített, eredményes tevékenység.

A közelmúltban egy erdei iskolai program tervezése kapcsán a bükki üveggyártók életéről olvastam. Megtudtam, hogy a huta mindennapjait, sikeres működését a főnök, a sötösmeister irányította. A hutászmesterség nem egyszerű munka. Sok apró, egymáshoz kapcsolódó, egymás eredményétől függő résztevékenységből tevődött össze. Egy-egy igen fontos részfeladat végrehajtását pontosan összedolgozó csapatok végezték. A csapatokban tevékenykedőket igen kifejező, hangulatos szóval zsongároknak nevezte a helyi népnyelv.

Egy-egy zsongárcsapat igyekezett a sötösmeister által rábízott feladatot legjobb tudása szerint elvégezni. A csapat tagjai arra törekedtek, hogy minél eredményesebbek lehessenek, hiszen hutájuk sikere – s ezzel együtt saját boldogulásuk is – ettől függött. Nem versengtek – hiszen ez nem volt érdekük –, hanem együttműködtek egymással. Minden zsongár más-más tevékenységgel foglalatzkodott, s mindenki a maga képességei szerint végezte a munkáját, mégis egy mindenki által értett és elfogadott cél vezette valamennyiüket: a minél jobb minőségű üveg előállítás. A jól működő huta sötösmeistere nem fűjt üveget, nem hordott hamuzsírt, hanem a zsongárok munkáját irányította.

Ezzel tulajdonképpen a projekt módszer lényegénél vagyunk. Sőt, ha kedvünkre való

a kifejezés bája, hangulata, humora és nem riadunk vissza a szójátéktól, a projekt módszert akár zsongár módszernek is nevezhetnénk.

A módszer lényege

Különösen a környezeti nevelésben egyre többször tervezik a tanulást a projekt módszer – hadd izellegsem a szót – a zsongár módszer szerint. A módszer első sorban az együttműködő tanulási technikákon alapul. Olyan sajátos tanulásszervezés ez, melynek fókuszában valamilyen valószínűségi probléma, tennivaló, elvégzendő tevékenység van. A projekt végén a tanulócsoporttól olyan tárgyi vagy szellemi produktumot várunk el, mely a lehető legszélesebb vonatkozásaiban tárja fel az adott témát, gondolkört. Ahhoz, hogy tevékenységünk sikerrel járjon, számos ismeret megszerzésére, elrendezésére, feldolgozására van szükség. A hagyományos, ismeretközpontú tanulásszervezéssel ellentétben nincsenek készen kapott igazságok. A problémák konkrét és egyedi voltából következik, hogy azokat nem elvontan kell megközelíteni, hanem valószínűségi válaszokat kell adnunk egy-egy igazi kihívásra.

Az erdei iskolák a helyszín adta lehetőségekre építve általában ezzel a tanulásszervezéssel élnek. Így kerülnek megrendezésre az egy-egy téma körüljárását, feldolgozását célul tűző programnapok, té-

mahetek. Az iskolán kívüli, szabadban – települési vagy természeti környezetben – megvalósított projektet „szabadég-iskolának” is szokás nevezni.

A módszer jellemzői:

– A projekt módszert (zsongár módszert) az jellemzi, hogy az ismeretekről az ismeretek megszerzésének folyamatára helyezi a hangsúlyt. Jellemzően adódóan igen sok, előre nem tervezhető, intuitív elemet tartalmaz. Alkalmazása nagyfokú tanári rugalmasságot, figyelmet, ráérzést kíván.

– Mivel a projekt lényege, hogy az ismeretszerzést, illetve annak alkalmazását mindig valamilyen probléma tágabb értelmezése köré rendezi, kedvezően kell értékelnünk, ha valamely kérdés vagy feladat során egy-egy csoport más ismeretköröket, műveltségtartalmaikat, nézeteket, művészeti vonatkozásokat, személyes élményeket is felhasznál a munkához.

– A tanulást egy elvárt, valóságos tevékenység köré szervezzük. A probléma tehát mindig kettős: egyrészt a vizsgálat tárgyában, másrészt a vizsgált kérdés megoldásának megszervezésében, illetve magában a végeredményben jelenik meg, mely az egész tevékenységre ösztönzően hat.

– A projekt irányítása tanártól, együttműködő csoporttól egyaránt folyamattervezést kíván. A tanári terv a csoport „helyzetbe hozásának” terve, a tanulói terv viszont a feladatmegoldásra összpontosít. Mindkét esetben lényeges feladat a csoportok helyes megválasztása.

– A célvezérelt tanítás során az adott csoport úgy szervezi a munkáját, hogy annak megvalósításában minden tagja érdekelt legyen. A csoporton belüli feladatok elosztását a személyes szándékok és képességek határozzák meg. A projekt tehát egyben a fejlesztő differenciálás eszköze is.

– A tevékenység eredménye a szűkebb vagy a tágabb – adott esetben az iskola egészét érintő, vagy azon is túlmutató – közösség számára jeleníthet meg értéket. A közös alkotás, a közös siker identitást, együvé tartozást alapozó élmény.

– A siker a felelősségvállaló együttműködéstől függ. Ezért a folyamatos érdekérvényesítés és konfliktuskezelés is része a módszernek.

– A projekt integráló jellegéből következik, hogy megvalósításának folyamata, illetve annak eredménye több műveltségi területet is összekapcsol egymással. Ilyen komplex projektek különösen szabadég-iskolai keretben szervezhetők.

A projekt irányítása

Az eredményesség kulcsa a jó szervezés. A következő lépések szerint ajánlatos építkeznünk:

- előkészítés, ráhangolás, a téma felvetése;
- a tevékenység céljának a megfogalmazása;
- a résztémák meghatározása a csoporttagok egyéni képessége, pillanatnyi készletettsége, önálló döntése alapján;
- tervezés; az eredmény érdekében elvégzendő teendők felosztása;
- a terv végrehajtása, az eredmény bemutatásra való előkészítése;
- bemutatás;
- értékelés, véleményezés, visszacsatolás;
- a továbblépés megtervezése (ha szükséges, mert a projekten a csoport tovább szeretne dolgozni, vagy mert eredményeit továbbépítés céljából átadná egy másik csoportnak vagy osztálynak).

A tanár a projekten dolgozó csoportokat nem hagyhatja magára. Feladata, hogy a munka megfelelő fázisaiban beiktasson egy-egy visszajelző, a részeredményeket, a tervezet ütemének megfelelő haladást értékelő, visszacsatoló szakaszt. Ilyenkor az adott terv, tevékenység új szempontok, új ötletek alapján történő módosítására is lehetőség adódik. A projekten dolgozók nem versenyeznek, hanem a közös siker érdekében együttműködnek egymással. Értékes eredményt csak mások eredményei által érhetnek el.

A projekt módszer lényege, hogy a tudás megszerzését nem öncélú folyamatnak, hanem az életvitel-fejlesztés eszközeként tekinti. Az információt a helyzetértékelés → problémafelismerés → információszükséglet → ismeretszerzés → ismeretalkalmazás → problémamegoldás → helyzetértékelés folyamatában, annak forrásától függetlenül kezeli, értelmezi, szelektálja és használja

fel. Az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és -kifejezés, valamint az érvelés technikáinak fejlesztésével információfogyasztóvá nevel, s arra törekszik, hogy a tanulókat megtanítsa az információs rendszerek felhasználásra, intellektuális igényükké tegye az ismeretbővítést és felkészítse őket a kommunikációs manipuláció kivédésére. Ebben az összefüggésben sem a tanár, sem az iskola nem sajátíthatja ki magának az információ monopóliumának jogát. A tanár tehát nem csupán tanít, hanem a tanulást is irányítja.

Az eredmény eléréséhez vezető leghatékonyabb út megtervezése és végigjárása közben a tanuló folyamatosan szembe kell néznie saját képességeikkel, egy-egy adott feladat megoldása mindig az egyéni képességeikhez igazodik. A tanuló nemcsak rendszeresen kipróbálhatja képességeit, hanem érdeklődésük szerint alakíthatják is az ismeretanyagot, elmélyedhetnek az őket érdeklő témákban. A mindennapi életre, a közvetlen, megtapasztalható valóságra építő tanulás során a tanulók a realitásokkal ismerkednek meg. Ez a kevésbé „iskolás” valóságkép konstruktív életvezetési képességeiket fejleszti.

A Világvándor tanterv

A módszer alkalmazhatóságát az alábbiakban egy konkrét tanterv vázlatos bemutatásával szeretném alátámasztani. A VILÁGVÁNDOR TANTERV az 5–6. évfolyam Természetismeret műveltségterületére épülve, a 7–10. évfolyam számára dolgozza fel a Földünk és környezetünk műveltségi terület teljes tananyagát. Hangsúlyait a ké-

pességfejlesztésre helyezi. Felismeri azt, hogy a földrajzi, környezeti ismeretek forrása nem csak az iskola lehet. A különböző, iskolán kívüli ismerethordozók, a hazai és idegen tájak közvetlen megismerése, a „világjárás”, az eleven tapasztalás számos értékes ismeretet közvetít. A tanterv ezért nem azt tűzi ki célul, hogy széles körű és végleges tudást nyújtson, hanem hogy felkészítsen a rendszeres, tárgyilagos információér-

tékelésre és -feldolgozásra, ébren tartsa a földrajz – a hazai és külföldi tájak, a természeti és gazdasági jelenségek – iránti érdeklődést. Egy-egy témát tehát többször, több oldalról is megvilágít. Arra törekszik, hogy természeti és társadalmi környezetünk jelenségeit többféle vonatkozásban is bemutassa, megvizsgálta.

„Társasutazás”

Erre a tanulásszervezési módra az a jellemző, hogy az új ismereteket – miként az idegenvezető egy társasutazás során – első sorban a tanár nyújtja,

illetve közvetlenül ő irányítja az elsajátítás didaktikai mozzanatait (pl. tanári közlés, felolvasás, bemutatás, kísérlet, magyarázat, leírás, kifejtés, feladatadás, beszámoltatás stb.).

A „Társasutazás” típusú tanítási egységek elsősorban a NAT által meghatározott tananyag elsajátítását segítik. Olyan alapvető földrajzi, környezeti tudást nyújtanak, amely a képességfejlesztő, kompetenciákat kialakító tanulásszervezéshez szükséges, illetve elegendő. A tantervnek nem célja az ismeretek tudományos igényű bővítése és mélyítése a NAT követelményein túli mértékben. Céljának tekinti viszont, hogy a tanulókkal elsajátíttassa annak módját, hogyan tudnak konkrét élethelyze-

A tanár a projekten dolgozó csoportokat nem hagyhatja magára. Feladata, hogy a munka megfelelő fázisaiban beiktasson egy-egy visszajelző, a részeredményeket, a tervezet ütemének megfelelő haladást értékelő, visszacsatoló szakaszt. Ilyenkor az adott terv tevékenység új szempontok, új ötletek alapján történő módosítására is lehetőség adódik. A projekten dolgozók nem versenyeznek, hanem a közös siker érdekében együttműködnek egymással. Értékes eredményt csak mások eredményei által érhetnek el.

tekben földrajzi ismeretekhez jutni és azokat alkalmazni. A „Társasutazás” tehát az állandó, illetve igény szerinti önműveléshez biztosít tényanyagbeli és szemléleti alapot.

„Barangolás”

Kirándulások során izgalmas élményt jelent – olykor többedmagunkkal is – a világ egy-egy kisebb részletét (várost, erdőt, hegyet, patakot stb.) alaposabban megismerni, felfedezni magunknak. Ezt biztosítja számunkra a barangolás.

A tanterv ezzel a megnevezéssel illeti azokat a kooperatív tanulásszervezési technikákat, melyek célja – mintegy az ismeretlenben barangolva –, hogy párosan vagy kisebb csoportokban fedezzenek fel maguknak a tanulók valamilyen egyszerűbb jelenséget, vizsgáljanak meg kevésbé összetett folyamatokat, bukkanjának rá elemi összefüggésekre. A barangolások a társasutazások ismeretanyagát egészítik ki, illetve azokat ágyazzák konkrét, csoportos tevékenységbe.

„Expedíció”

Az expedíció tudatosan előkészített, tárgyi vagy szellemi eredményre, produktumra törekvő felfedezés. Ilyen „szellemi expedíció” a tanulási projekt végrehajtása.

Az az ismeretmennyiség, mely az „Expedíció” típusú tantervi részek feldolgozásához szükséges, azonos a vele párhuzamosan futó „Társasutazás” típusú részekkel. A projektet

követő értékelés során kell az irányító tanárnak megállapítania, hogy melyek azok a tananyagrészek, amelyeket a projekt végül is elkerült, s amelyeket „Társasutazás” vagy „Barangolás” típusú tanulásszervezéssel kell kiegészíteni. Ezzel a felépítéssel a tanár mindig megválaszthatja az ismeretszerzés legeredményesebb módját, s a projektet a megszervezés lehetőségének függvényében áthelyezheti, módosíthatja. A tanterv a projekt elhelyezésének optimális időpontját mutatja meg.

„Köszálás”

A rácsodálkozás élményét kínálja, ha vándorlásaink során előre nem várt, nem tervezett, nem sejtett érdekességgel találkozunk. Mindennapjaink számos földrajzi, környezeti különlegességet, érdekességet vehetnek fel. Olyan ismeretekkel bővíthetjük tudásunkat, melyek nem elsősorban a tudományos gondolkodást alapozzák meg, hanem szűkebb és tágabb környeze-

tünkben segítenek eligazodni, otthon lenni.

E tanterv fontosnak tartja, hogy az iskolán kívülről származó ismereteket se hagyja

Ajánlott kooperatív tanulási módszerek:

- kérdésekre adandó válasz páros, illetve kiscsoportos megvitatása, tisztázása;
- problémafelvetéshez kapcsolódó páros és csoportos véleményformálás;
- témához kapcsolódó ismeretek csoportos visszakeresése;
- szövegértelmezés, lényegkiemelés és annak megvitatása;
- kulcsszó, kulcsmondat, kulcsesemény keresése;
- páros munka tényanyagközlés és jegyzetelés együttesével;
- jegyzetek, feladatmegoldások összehasonlítása, elemzése;
- új ismerethez kapcsolódó kérdések megfogalmazása csoportosan;
- információrögzítés együttműködéssel;
- csoportos asszociációs feladatok;
- esszé kidolgozása csoportosan (ötletgyűjtő, kidolgozó, véleményező feladatok munkamegosztással);
- házi feladatok megvitatása a közös és az eltérő válaszok, vagy a legérdekesebb részek tükrében;
- tesztkészítés, tesztértékelés;
- követelmények megfogalmazása;
- problémamegoldó gyakorlat ötletrohammal, értékeléssel;
- adatgyűjtés, feldolgozás és kiselőadás társas munkamegosztásban;
- fogalmak, jelenségek, összefüggések, törvényszerűségek csoportos meghatározása, pontosítása, tisztázása;
- írásbeli értekezések, vitairatok készítése, vélemények, beadványok, javaslatok megfogalmazása és értelmezése csoportos munkában
- vélemények, gondolatok társítása poszttereken, „tacepaókon”
- könyvtári, adattári kutatás, „cédulázás”, adatbázis-kezelés, adatfeldolgozás;
- egy téma különböző megközelítésű és nézőpontú feldolgozása;
- adott témának analitikus, analógiás és holisztikus körüljárása csoportosan.

figyelmén kívül. Noha ezek az információk általában esetlegesek, rendezetlenek, időszzerű voltuknál fogva meghatározóak lehetnek a földrajzi, környezeti attitűdök formálásban. Időnként tehát szükséges lehet, hogy teret adjunk a „gondolati kószálásnak” is.

Jellemző értékelési formák

A hagyományos ismeretközpontú oktatás során a tanulói teljesítmény értékelését leginkább az jellemzi, hogy az átszarmaztatott információkból adott idő elteltével a tanuló mennyit képes visszaadni, vagy valamilyen feladat megoldása érdekében mozgósítani, alkalmazni.

A kooperatív tanulás értékelésében az ismeretek ilyen visszakérdezése, ellenőrzése mellett az együttműködő tevékenység folyamatos értékelése is hangsúlyt kap. A megbízható tárgyi tudású, de gyenge kooperativitással rendelkező tanuló teljesítménye éppúgy csupán közepes, mint a szűkebb ismeretek birtokában kiválóan együttműködő tanulóé. Elismert teljesítményre tehát csak az számíthat, aki többletudását a csoport sikere érdekében mozgósítani is képes.

A projektek értékelésénél az előbbieken túl a produktum sikeressége is az értékelés szempontja. Nem elegendő tehát az elsajátított ismeret, a munkában való tevékeny részvétel, ha a projekt eredménye, sikere elmarad. A tanulási folyamat értékelését tehát az alábbi jellemzi:

A tanulási folyamat értékelése döntően visszacsatoló, kommunikatív jellegű, a tanár és a diák közötti interaktivitás egyik lehetséges formája. Sokkal inkább a kooperatív folyamat fejlesztése, a konstruktivitás javítása a célja, mint a végeredmény minősítése. A témánkénti tudáspróbák diagnosztikus mérése után mindig korrekció és formatív értékelés következik. Az összegező értékelés a kooperativitást és a projektek eredményességét is figyelembe veszi. A szóban forgó tantervet választó tanároknak tehát az egyéni és csoportos ellenőrzés, véleményezés, mérés, értékelés, minősítés széles eszköztárát kell ismerniük és rendszeresen alkalmazniuk.

A tanterv projektjei

„Ösvényen”

Akár erdei iskolai program részeként, akár témanapok során valósítjuk meg, célja egy ösvény, egy útvonal mentén a természetföldrajzi tényezők megfigyelése, vizsgálata, azok változásának pontos észlelése, az információk sokrétű rögzítése.

A projekt résztvevői a terep felderítése után választanak maguknak egy néhány száz méteres ösvényt, járást, csapást (településen utcák sorát). Olyan helyszínt célszerű keresni, ahol a terület minél több arca – felszínformája, borítottsága, élővilága, vízrajzi eleme, mikroklímája, épített környezete stb. – megismerhető.

A csoport tagjai érdeklődésüknek megfelelően gazdagítják az ösvényről szerez-

tanítási típus, munkaforma:	az értékelés tárgya:		
	alkalmazásképes ismeretek	együttműködő aktivitás	eredmény, siker
„Társasutazás”			
„Barangolás”			
„Expedíció”			
„Kószálás”			

Az értékelés ilyen rendszeres hasonlít leginkább a későbbi munkahelyi teljesítmények, életvitel, szervezési képességek, személyes eredmények értékeléséhez. Értékelésünk így nemcsak a tantárgyhoz való viszonyulást jelzi, hanem az individualizáció és a szocializáció fejlettségéről is jelzést ad.

hető konkrét és metaforikus ismeretek sorát. Az ösvényt értelmezhetik a valós táj elemeként éppúgy, mint elképzelt, meg személyesített, filozofikus értelmű utat. Tanösvényként is felfoghatják, de vándorútként, környezetvédelmi járőr-útvonalként, természeti „galéria” promenádjaként

ugyanúgy, sőt előnyös, ha észreveszik a feladat komplex jellegét.

A produktum egy kapcsos könyvbe szerkesztett *Túrav vezető az ösvényhez*, mely alapján a projektben résztvevők más csoportok számára teszik befogadható élménnyé az általuk megismert, felderített reális és elgondolt valóságot.

„Csillagösvényen”

E projekt keretén belül planetárium „multimédia” műsort tervezünk, melynek során a Naprendszer égitestjeit és a Naprendszeren kívüli világot jelenítik meg a tanulók. Eközben elsajátítják a NAT Kozmikus környezetünk című tananyagegységében foglaltakat, ábrázolják és kompozícióba rendezik az égitesteket – esetleg modellezhetik a Naprendszert –, képekkel, magyarázó rajzokkal illusztrálják kozmikus környezetünket.

Ezt a miliót arra használjuk fel, hogy műsorra ötvözve bemutassuk az emberiség csillagokról alkotott gondolatait, a tudományos fantasztikus világot. Különösen hangsúlyosak lehetnek a néphagyomány jeles napokhoz kötődő, a tárgyi és szellemi néprajzi értékekben, népköltészetben megjelenő gondolatai.

„Földanya”

Kiállítást rendezünk Földünk tájainak bemutatására, melynek során törekedni kell azok jellemzőinek kiemelésére, de a sajtóságos, különös dolgokat is meg kell jeleníteni. A jellegzetes tájakat választott szempontok szerint, az övezeteknek megfelelően jelenítik meg az ebben a projektben részt vevő tanulók. A kiállítás keretét ad ahhoz, hogy az egyes világrészekhez, tájakhoz kapcsolódó nem földrajzi vonatkozású értékeket is csokorba gyűjtsük. A kiállításához tárlatvezetést is kell tervezni. A tárlat tárgyi világát hangmontázs, élőképbemutató, gyermekrajz, élőlények bemutatása, videoválogatás stb. gazdagíthatja.

„Európa Parlament”

A tanulók az Európa Parlament ülészkakát szimulálják. Kontinensünk egészét érintő valamilyen problémát (érdeklődés, kisebbségi kérdés, környezeti problé-

ma, munkanélküliség, terrorizmus, közlekedési hálózatok, kulturális, tudományos esemény stb.) vizsgálják úgy, hogy a résztvevők egyik csoportja néhány európai ország nagykövetének szerepét játssza el. A többiek közül kerülnek ki a sajtó képviselői, továbbá a tanácsadók, a politikusok, valamint érdekcsoportok képviselőinek megjelenítői. A tanulók alaposan felkészülnek a témára, ismerthordozókat készítenek, összefoglalókat szerkesztenek.

A projektben részt vevők megszabott időkeretben – s különböző látószögből – megvitatják a tennivalókat. A sajtó reagál a történetekre, pártállása, érdeke szerint kommentálja az eseményeket. A nagykövetek konzultálnak, majd állásfoglalás kialakítására gyűlnek össze. Az eseményeket ki-ki az általa képviselt ország, érdekcsoport, politikai párt stb. szerint törekszik befolyásolni.

„Nemzedékről nemzedékre”

A projekt valamilyen sokadalmat megmozgató, néprajzilag hiteles esemény (népszokás, jeles napok, rendkívüli események, lakodalom, vásár, népi mesterségek, házépítés stb.) köré szerveződik. Ha nincs mód az eleven néphagyomány tanulmányozására, akkor témát szolgáltathat a városi folklór is. A választott életképet a csoport igyekszik minden oldalról tanulmányozni, ismereteket szerezni róla, s az adott település életformáját a sajátjával összevetni. Elkészíthetők a szükséges kellékek, bemutathatók terepmo-dellek, makettek, tárgygyűjtemények stb. Lényeges, hogy a projekt során a tanulók tárják fel az esemény földrajzi, néprajzi, művészeti vonatkozásait, amennyire csak képe-sek rá. Végül dramatikus életképbe komponálva jelenítsék meg magát az eseményt.

„Értéktérkép”

A cél a lakóhely, a közvetlen környezet természeti, társadalmi, épített, létesített, szellemi és személyes tartalmú értékeinek megjelenítése bármilyen, térképhez hasonló technikával. A projekt során a környezeti gondok is vizsgálhatók, de csak úgy jeleníthetők meg, ha egyúttal ábrázolják az azoktól megszabadított környezet lehetséges képét is. A megjelenítés során tetszőle-

ges kartográfiai és képzőművészeti technikákat használhatunk. Ismét előny a sokoldalú, esetleg meghökkentő, különös, de tartalmában hiteles ábrázolás.

„Osztálykirándulást ajándékozunk”

Más évfolyamok osztályai számára tanulmányi kirándulás-tervezetet készítenek az egyes csoportok. Szükséges, hogy figyelembe vegyék a „megrendelő” kívánságait, igényeit, illetve hogy megtervezzék idegenforgalmi marketingjüket. Az érdeklődésnek megfelelően tárják fel a megcélzott ország-részt, de kínáljanak „csemegéket” is. Törekedjenek arra, hogy minél szélesebb és érdeklődésre számot tartó kínálatot állítsanak össze, hiszen a projekt sikere a megrendelő megelégedettségétől függ. Meg kell tervezni az utazást, a szállást, a kirándulásokat, túrákat, a nevezetességek megtekintését. Ezekhez kalauzokat kell szerkeszteni. Elengedhetetlen a költségvetés elkészítése is. Az osztály kínálatát végül egy bemutató során adják át a megrendelő osztálynak, igyekezőn kedvet ébreszteni az utazáshoz.

„Javítóvizsga”

A projekt balsejtelmű címe tulajdonképpen szójáték. A csoportok azt vizsgálják, hogy lakóhelyükön minek a javításában tudnának tevékenyen részt venni. Célszerű nem túl nagy feladatot vállalni, hogy a tanulók megtapasztalhassák az elért siker örömét. A sok apró siker többet ér egy félig megvalósított lehetőségénél.

Fontos, hogy a csoportok maguk találják meg a jobbításra méltó dolgot (épületrészlet kijavítása, patak „természetesítése”, temető, emlékhely rendbetétele, hulladékkezelés, élőhely-rekonstrukció, fásítás, iskolai környezet jobbítása stb.). Képességeik, ráérő idejük, elképzeléseik szerint maguk vállalják a részfeladatokat. Konkrét produktumot várunk. Szükséges, hogy bármilyen tevékenységet körültekintő feltárás és az illetékes hatóságokkal, szervezetekkel való kapcsolatfelvétel előzzön meg.

„Tőlem a Világig”

A résztvevők kiválasztanak egy földrajzi vonatkozású dolgot, eseményt, jelensé-

get. Olyat, melynek személyes vonatkozásai is vannak (pl. reklámozott áru, multinacionális vállalat, üzemanyag, közlekedés, déligyümölcs). Összeállítják a következők láncolatát. Ezek alapján adatokat gyűjtenek és adatbankot töltenek fel a rendelkezésre álló eszközzel (táblázat, adatsor, grafikon, számítógépes adatbázis stb.).

„Szüleim ajándéka, gyermekeim öröksége”

Földrajzi, környezettani tanulmányainktól egy rendezvénnyel búcsúzunk. Ehhez azokat az értékeket kutatják fel a tanulók, melyeket az előző nemzedékektől kaptunk kölcsön, hogy utódainkra hagyhassuk. Földünk szépségeit, örömforrásait rendezik kompozícióba. Közeli és távoli, apró és nagy, hajdani és mostani élményeket gyűjtenek össze a művészetek eszközével. Bemutatót terveznek. Az ünneplésbe igyekeznek bevonni az iskola apraját-nagyját, így emlékezve meg a környezetvédelmi világnapról, június 5-ről.

A projekt kimondottan kedvez az egyéni hangvételű, személyes tartalmú alkotásoknak, a tudomány és a művészet ötvözésének. Előnyös, ha a tanulók a felnőttek minél szélesebb körét képesek megnyerni a rendezvény sikere érdekében.

A tanterv a Profil adatbázisból megszerzhető, sőt, készül egy adott taneszközcsoportra való adaptálása is. Ismerkedjenek meg vele, próbálják elfogadni újításait, gondolják végig ötleteit és fejlesszék tovább, igazítsák igényeikhez, lehetőségeikhez! A tantervkészítés sem egyéb, mint egy igen összetett projekt, feladatkör. A cél adott, s ha ez cselekvő szándékkal, megújító törekvésekkel párosul, egészen biztosan megtalálják az együttműködés, együttes cselekvés eredményes módját.

A tantervi „zsongárkodás” nem nélkülözheti a befogadást, a kommunikációt, az együttműködésre való nyitottságot. Eredményt vár az alkotás folyamata, sikeres produktumot a megtermékenyítő munka.

Nyitottság és teremtés jellemzi, miként a megismert módszert – e „nyitvatermő-módszert”.

Lehoczky János